

FEHÉR FERENC MOST LENNE HETVENÖT ÉVES

VERSEID SZEME

NÉMETH ISTVÁN

Nagy fény gyulladt 1928. augusztus 3-án egy Nagyfény környéki tanyán, megszületett a jobbágyok unokája – kezdeném a tréfás köszöntőt ma, hetvenöt esztendő elmúltával, de most semmi kedvem tréfálkozni, a Költő már tizennégy éve egy hatalmas, súlyos kő alatt pihen az újvidéki Városi temetőben, egy beláthatatlan nekropoliszban, ahol aligha érezheti magát otthon, de hát a költők nem mindig hagynak maguk után végrendeletet, végakaratot. Mindössze három napot kellett volna még várnia, hogy betölthesse a hatvanegyediket s még tizennégy évet, hogy most pohárkoccintással köszöntsük fel 75. születésnapján, Ő pedig minket, maradék barátait, fogyatkozó olvasótáborát legújabb, erre az ünnepi alkalomra megjelentetett könyvével ajándékozzon meg. Miről szólna ez a könyv? A költő őszikéit tartalmazná, avagy az önmagát vallató író naplóját? Mit írna ma Fehér Ferenc, aki a magyarországi rendszerváltás és a miloševići éra kezdetén távozott közülünk? Akiről azóta Újvidéken teret, itt-ott utcát neveztek el, s megalakították, majd szép csendben elaltatták – elaltattuk! – a Fehér Ferenc Irodalmi Táborát, a Fehér Ferenc IRO-M Szakosztályt, a Fehér Ferenc Könyvbarátok Körét, a Fehér Ferenc Napokat . . . Mi történt a tizennégy esztendő alatt, amely esztendőket nélküle busongtunk át maradék délvidéki magyarok, akikre, úgy tűnik néha, sem itthon, sem odaát nincs „igény”? Milyen verset szikráztatnál ki ebből a felemás állapotból? Amit egyébként már e világi léted alatt is helyel-közzel megtapasztalhattál. Mit szólnál ahhoz, hogy az a lap, amelyik utolsó éveidben Neked is kenyeret

adott – Te a szíved-lelked adtad neki cserébe – s amelyik (ahogy Te magad fogalmaztad meg egyszer) nem mindig volt szellemiségében is a nevéhez méltó, de amelyik mégiscsak hirdette, hogy bajlátta szülőföldünkön él még a *Magyar Szó* –, mára, akárcsak mi, olvasói, elfogy, mint a holdvilág. És a könyveink? Nem azért árulják őket szatócsboltokban, pult alól, mert tiltottak – ó, nincs ma már cenzor, se öncenzúra, se tiltott portéka! –, hanem hogy ne vegye el a drága helyt a csomagolópapír és a papírsebkendő elől. A könyv nem kurrens áru többé, különösen nem a reményt veszített, maradék olvasók számára. Mit jegyeznél fel ilyen körülmények között a naplódba, például mit jegyeztél volna fel tegnapelőtt, azon a szomorú napon, amikor a tévében egy magyar kormánytisztviselő hűvös tárgyilagossággal közölte nézőivel, hogy a kettős állampolgárság elnyerése ügyében a délvidéki magyarok ne ringassák magukat hiú ábrándokban, az anyaország ez irányban nem tehet semmit. De mégsem a kormánytisztviselő brutális őszintesége fájt volna Neked (is) a legjobban, hanem egyik anyaországi betelefonálóé, aki azzal érvelt a kettős állampolgárság ellen, hogy ha ezt a határon túliak megkapnák, túl sokan lennének ők, határon belüli magyarok! Feltennéd a kérdést: hallotta ez a betelefonáló valaha is a *Himnusz*t? Olvasta egyszer is? S ha igen, mi értelme volt? És mi értelme volt azt megírni? Mi értelme van egy versnek, még oly megrázónak is, mint a Vörösmarty *Szózata*? Ki tartja számon? – kérdezed egyik versedben jómagad is. „Ki tartja számon . . . Bácskában írt csendes, vétkes verseim?” – írtad egy év híján fél évszázaddal ezelőtt. Ki tart bennünket számon, ha már a testvéreink is elmostohásodnak tőlünk. Egyszer hosszan rajtafeledve a szemed az ablakod alatt bólogató szemercefán, azt mondtad, már-már megrendülve: nem tudok betelni apokaliptikus szépségével . . . Mi rémlett fel előtted, mit tudtál arról a fafajtáról, netalántán a Te „fafajtád” sorsa rémlett fel előttd abban a pillanatban? Néha olyan gondolatom támad, hogy le kéne gördíteni nyugvóhelyedről azt a hideg, tonnás követ, akkor talán újra fellobbanna az a nagyfényi láng, amely bevilágítaná azt a „tarlók közt szikrázó betonut”-at azzal a kisfiúval, aki ott mendegél s „fönről az égből éppolyan, mintha egyhelyben állna”. Mondd, mi, akik még itt vagyunk lent, milyennek látszunk abból a magasságból, ahol Te vagy? Nem tűnik úgy, mintha egy helyben állnánk? Mert, ugye, figyelsz bennünket? S a mi szemünk vajon mit kutat, hova téved ebben a széthulló világban?